

Okruhy na štátnu skúšku

Študijný odbor: učiteľstvo a pedagogické vedy

**Študijný program: slovenský jazyk a literatúra v kombinácii
2023/2024**

Mgr.

Forma: ústna

Predmet: Štátna skúška zo slovenského jazyka a literatúry (1ISMK/U2STJLM/22)

Časť: slovenský jazyk

1. Jazyková situácia, jazyková stratifikácia, spisovný jazyk, nárečie, bežná štandardná varieta a jej západoslovenský, stredoslovenský a východoslovenský variant, subštandardné variety, hovorová slovenčina, jazyk mesta/mestská reč.
2. Výrazová koncepcia štýlu (systém výrazových kategórií).
3. Teoretické vymedzenie pojmu text. Štruktúrne, komunikačné, kontextové a semiotické chápanie textu.
4. Pragmaštylistika. Princípy a zásady efektívnej verbálnej komunikácie. Pravidlá vyplývajúce zo vzťahu medzi produktorom a recipientom. Pravidlá vyplývajúce zo zákonitostí textovej výstavby.
5. Textové makrostratégie (slohové postupy). Textové modely (žánre).
6. Dialogický a monologický text.
7. Teoretické vymedzenie pojmu štýl. Druhy štýlov a ich charakteristika (singulárny štýl, výrazový štýl, individuálny štýl, personálny individuálny štýl, konverzačný štýl, skupinový individuálny štýl). Vymedzenie pojmu štýléma.
8. Bežná komunikačná sféra (hovorový štýl).
9. Literárna komunikačná sféra (umelecký štýl).
10. Mediálna komunikačná sféra (publicistický štýl).
11. Komunikačná sféra vedy, popularizácie a aplikácie vedeckých a odborných poznatkov (vedecký, popularizačný, praktický odborný štýl), komunikačná sféra vzdelávania (didaktický štýl).
12. Administratívna komunikačná sféra (administratívny štýl).
13. Rétorický štýl a jeho uplatnenie v rétorickej komunikácii. Model rétorickej komunikácie a jeho zložky. Rečník. Kredibilita rečníka. Rétorická citlivosť. Poslucháč. Spätná väzba. Faktory narúšajúce efektívne uvedomené počúvanie. Druhy aktívneho počúvania a ich charakteristika. Prostriedky používané v rétorickej komunikácii. Komunikačná situácia.
14. Fázy prípravy rečníckeho vystúpenia. Kompozičná zložka rečníckeho prejavu (RP). Stratégie na tvorbu jednotlivých častí kompozičnej štruktúry RP. Typy oslovenia publika. Prednesová zložka RP. Typy prednesu.
15. Diferenciácia RP. Informačné, persuazívne a argumentačné, príležitostné RP. Ilokučná zložka, kompozičná štruktúra, žánre rečníckych prejavov.
16. Periodizácia dejín slovenského jazyka z vývinového hľadiska. Prehľad fonologických a morfológických zmien.
17. Kontrakcia v slovenčine. Obdobie, priebeh, výnimky. Zánik a vokalizácia jerov v slovenčine. Dôsledky tejto zmeny na štruktúru slabiky. Zánik nosoviek v slovenčine.
18. Vývin skloňovania podstatných mien. Charakteristika pôvodného skloňovania podľa kmeňov.

19. Vývin skloňovania prídavných mien a zámen.
20. Vývin slovesných kategórií.
21. Sémantické zmeny z hľadiska vývinu jazyka. Vývin slovníka starej slovenčiny.
22. Vývin frazeológie.
23. Dialektológia ako jazykovedná disciplína. Vzťah k iným vedným disciplínam. Dejiny dialektológie. Charakteristika nárečia. Nárečie a jeho atribúty. Spôsoby spracovania informácií o nárečiach.
24. Slovenské nárečia mimo územia Slovenska.
25. Západoslovenský nárečový makroareál.
26. Stredoslovenský nárečový makroareál.
27. Východoslovenský nárečový makroareál.
28. Neslovenské nárečia na území Slovenska (goralské a rusínske nárečia).
29. Jazyk ako znakový systém. Jazyk ako systém v klasickej teórii systémov (systém, štruktúra, činitele štruktúrovanosti). Jazyk ako znak (vymedzenie znaku, unilaterálne a bilaterálne chápanie znaku, semiotický trojuholník, problém motivovanosti a arbitrárnosti). Semióza. Denotácia a konotácia.
30. Jazyk a komunikácia. Pragmalingvistika.
31. Porovnávacia a historická gramatika 19. storočia.
32. Systémovo-štruktúrna lingvistika, poznatkové zdroje štrukturalizmu, predstavitelia a prínos, kľúčové termíny (systém, štruktúra, funkcia, znak).
33. Typy znakov na základe vzťahu medzi označovaným a označujúcim (ikony, indexy, symboly). Metafora a metonymia. Porovnávacia, substitučná a interaktívna teória metafory. Teória kognitívnej metafory. Funkcie metonymie.
34. Klasifikácia (typológia) jazykov s dôrazom na slovanské jazyky.

Súčasťou otázky je aj didaktická aplikácia vybraného problému vo vyučovacej praxi.

Časť: literatúra

1. Slovenská poézia 40. a 50. rokov 20. storočia. Premeny poetiky. Literárna veda o lyrike týchto desaťročí.
2. Slovenská próza 40. a 50. rokov 20. storočia. Literárna veda o epike týchto desaťročí (historické pozadie a literárnohistorická reflexia obdobia, naturizmus, „básnici sujetu“, pojem „schematizmus“, spoločenská objednávka).
3. Vývinové procesy v slovenskej dráme 40. a 50. rokoch 20. storočia (žánrové povedomie drámy, dvojdomí autori, filozofujúce a estetické iniciácie v autorskej tvorbe, z výskumu dramatickej literatúry).
4. Vývinové zvláštnosti v slovenskej literatúre v rokoch 1945 – 1989 (estetické a generačné programy, polemiky, manifesty a skupiny).
5. Literárnovedné, literárne a kultúrne periodiká v slovenskej literatúre v rokoch 1945 – 1989 (typológia periodík, ich žánrové špecifiká a vývinová funkcia v odbornom a literárnom živote).
6. Slovenská próza 60. až 80. rokov 20. storočia. Literárna veda o epike týchto desaťročí (spor o modernú literatúru, koexistencia generácií, kritické spory a polemiky, autorské stratégie desaťročí, prax literárneho života od 70. rokov).
7. Vývinové procesy v slovenskej dráme 60. až 80. rokoch 20. storočia (nové témy a postupy, premeny v dramatickej tvorbe v priebehu desaťročí, z výskumu dramatickej literatúry).

8. Podoby spirituality v slovenskej ponovembrovej poézii (hlavné podtémy: kresťanská spiritualita, spiritualita východnými náboženstvami a filozofiami, ezoterika a nadkonfesionálna spiritualita v súčasnej poézii).
9. Slovenská experimentálna poézia deväťdesiatych rokov 20. storočia, rozvoj individuálnych poetík P. Macsovszkého, P. Šuleja, N. Ružičkovej a ďalších, súčasné mediálne experimenty. Nadväzovanie na experimenty deväťdesiatych rokov 20. storočia a angažovanosť v poézii po r. 2010 (s akcentom na poetiku M. Habaja a K. Kucbelovej).
10. Slovenská próza po roku 1989. Generačné zastúpenie v próze deväťdesiatych rokov. Nadväzovanie autorských dielní staršej generácie. Debutanti a pokračovanie ich tvorby do súčasnosti.
11. Feministická ponovembrová literatúra (J. Juráňová, U. Kovalyk, S. Lispuchová). Významné slovenské prozaičky po roku 2000 (generačné a poetologické rozvrstvenie).
12. Postmoderna v slovenskej próze po roku 1989.
13. K neexistencii autorských línií v ponovembrovej próze, „autorské individuality“ (P. Pišťanek, M. Kopcsay, M. Vadas).
14. Dráma po roku 1989. Nastupujúca generácia nových dramatikov. „Alternatívne divadlo“ a nové divadelné formy (GUnaGU, Stoka a ďalší). Zmeny v žánri „hra“ v tvorbe novej generácie.
15. Ch. Baudelaire a prekliati básnici (vývinové a poetologické špecifikácie dekadencie a symbolizmu).
16. Naturalizmus vo francúzskej literatúre (identifikácia naturalizmu, prehľad autorov a poetologické špecifikácie ich tvorby).
17. Futurizmus, kubofuturizmus, expresionizmus, dadaizmus, surrealizmus, poetizmus (vývinové a poetologické špecifikácie, prehľad autorov, poetika pásma).
18. Epické divadlo a tvorba B. Brechta. Románová a poviedková tvorba Franza Kafku (poetologické špecifikácie tvorby).
19. Tvorba Marcela Prousta a Jamesa Joycea (poetologické špecifikácie tvorby).
20. Stratená generácia (literárno-historická a poetologická identifikácia tvorby predstaviteľov stratenej generácie).
21. Americká literatúra 20. storočia (prehľad najvýznamnejších predstaviteľov a základná charakteristika ich tvorby).
22. Existencializmus a existenciálna imaginácia (poetologické špecifikácie tvorby L. F. Céline, J. P. Sartra a A. Camusa). Francúzsky „nový román“.
23. Absurdná dráma (tvorba predstaviteľov absurdnej drámy, vývinová a poetologická špecifikácia ich tvorby).
24. Magický realizmus (autorské, vývinové a poetologické vymedzenie).
25. Princípy postmodernej literatúry vo svetovej literatúre (osobnosti a individuálne poetiky).
26. Poézia v 20. storočí; výrazné básnické individuality v európskej a americkej literatúre.
27. Literárna veda: pojem, štruktúra, predmet, vzťahy, kľúčové pojmy.
28. Genéza literárnovedného výskumu slovenskej literatúry a vedy o literatúre: literárny vedec – literárna veda – žánre literárnej vedy.
29. Slovenská literatúra pre deti a mládež v literárnovednej reflexii (teoretické iniciatívy: Ján Kopál, František Miko, Stanislav Šmatlák, Peter Liba, Peter Zajac, Stanislav Rakús).
30. Moderná slovenská literatúra pre deti a mládež po roku 1960. Ľubomír Feldek a generačné vystúpenie autorov Mladej tvorby. Konštituovanie poetiky detského aspektu v poézii 60. rokov.
31. Pojem literárna veda a literárna kritika. Kritika ako disciplína literárnej vedy, vzťahy literárnej kritiky, teórie a histórie. Interdisciplinárne presahy literárnej kritiky.

32. Porovnajte funkciu a realizáciu kratších (napr. anotácia, glosa) a dlhších (napr. recenzia, kritika, esej) literárnokritických žánrov (napr. recenzia, kritika, esej) v aktuálnom systéme literárnej kritiky.
33. Typológia literárnej kritiky. Metódy literárnej kritiky.
34. Najvýraznejšie osobnosti svetovej a slovenskej literárnej kritiky od 20. storočia do súčasnosti.
35. Esej – žáner medzi vedou, publicistikou a umením. Vzťah eseje a esejistického štýlu, potenciál eseje v literárnej kritike.
36. Fenomén estetična – explikácia vzťahov estetickej funkcie, estetickej normy a estetickej hodnoty, ktoré sa realizujú vo fenoméne estetična.